Foc de artificii (1930).

cedeele, lungile și răbdătoarele sale căutări nasc acea alchimie rafinată a acuarelelor și pînzelor sale care uimesc privitorul prin subtilitatea gamei cromatice ca în *Interludiu spre sărbătoare* (1938), prin catifelarea gingașă a pastelului din *Copil Ph* (1933) sau din *Giuvaieruri* (1937), prin exuberanța viguroasă din *Solie înflăcărată* (1937), prin poezia misterioasă a culorilor profunde din *Prințul negru* (1927) sau transparența strălucitoare a acuarelelor din *Sunet exotic* (1930). Toate aceste culori decantate și luminoase denotă acel colorist rar care a fost Klee, căutînd soliditatea, adevărul și inalterabilitatea culorilor sale. În pictură, el preferă cuțitul, pensulei; de cele mai multe ori întinde culoarea în benzi plate pe pînză și o modelează pentru a obține luminile și umbrele.

Grija specială de a păstra elementara puritate a mijloacelor de expresie împrumută adesea un aspect naiv, în aparență infantil, unora din operele sale, încărcate însă cu potențe capabile să exprime cele mai profunde și complexe idei.

O altă dominantă a creației sale este prezența permanentă a unei note de humor, nuanțat de la zîmbetul amuzat pînă la spiritul caustic sau chiar malițios uneori.

Ceea ce unește opera grafică și picturală ca un factor inseparabil de creația sa, este mișcarea „*Ingres a ordonat repausul* — spunea el — *eu aș vrea să ordon dimpotrivă mișcarea. . . Opera de artă este născută din mișcare, este fixarea unei mișcări și este sesizată prin mișcare (mușchii oculari)*".

Îngemănarea viziunii dinamice a artistului plastic cu simțul ritmic al muzicianului au facilitat realizarea acestui deziderat suprem: crearea mișcării prin limbajul plastic. Giorgio di San Lazzaro, unul din biografii săi, compară peisajele sale pictate în anii 1919—1920, cu sugestii de partituri muzicale. În *Ritmuri de arbori* (1920) citat, ca de altfel și în *Cămilă în peisaj ritmic cu arbori*, din același an, prezentă în expunerea din București, se pot regăsi benzile orizontale ale ideogramelor cu care Klee divizează spațiul în măsuri muzicale.

Muzicalitatea ritmică spre care converg grafia, cromatica, și construcția sa subliniază și mai elocvent atmosfera poetică ce învăluie majoritatea operei lui Paul Klee, creînd o fericită ambianță plastică, muzicală și lirică.

★

Afluența mare a publicului în expoziția Paul Klee — prezent de la vernisaj în număr impresionant — este încă o dovadă a interesului permanent pentru cunoașterea valorilor artei universale și creșterea receptivității unor cercuri tot mai largi de amatori, față de problemele complexe ale artei moderne. Expoziția oferă totodată o valoroasă posibilitate pentru artiștii plastici din țara noastră și în special pentru tineret, de confruntări artistice fertile.

Diavol supraîncărcat (1932).

OBIECTIVE MUZEISTICE ROMÂNEȘTI ÎN SATELE GRIVIȚA ȘI PORADIM, REGIUNEA PLEVNA

Maria Ivanovna Vasilieva
(Bulgaria)

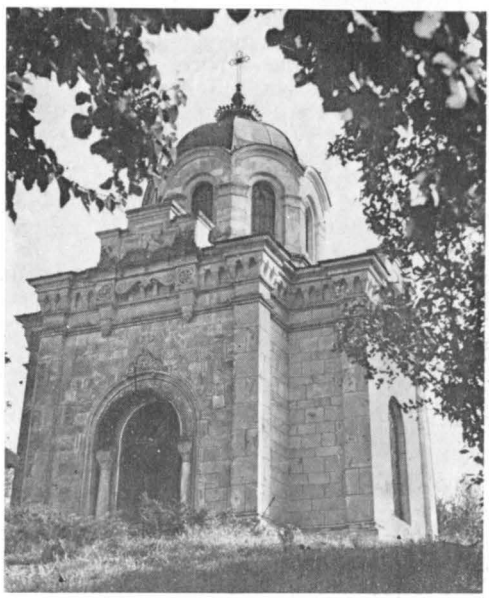

Mausoleul român de la Griviția.

Pe locurile în care stăruie amintirea măreței epopei de la Plevna din 1877, de zeci de ani străjuiesc monumente, muzee istorice, mausolee și morminte amintind de glorioasele bătălii de la Plevna și din satele Griviția și Poradim. Aceste monumente, scumpe poporului bulgar, sînt expresia recunoștinței profunde ▶

https://biblioteca-digitala.ro

și a dragostei față de eroii ruși și români, care s-au jertfit pentru eliberarea noastră de sub jugul otoman, purtat timp de cinci secole.

Griviţa! nume puternic intrat în istoria popoarelor bulgar, român și rus — simbol al aspiraţiilor comune de independenţă și libertate și al frăţiei de luptă.

Pe înălţimile din partea de nord-vest a satului Griviţa e amenajat un frumos parc al prieteniei bulgaro-ruso-române. Aici se înalţă un mausoleu al luptătorilor români, căzuţi în războiul de independenţă din anul 1877—1878[1].

Ridicat în anii 1892—1897 mausoleul a fost inaugurat în anul 1902 cu ocazia celei de-a 25-a aniversări a luptelor de la Griviţa—Plevna 1877.

Mausoleul e construit din piatră albă; interiorul capelei, pereţii și cupola sînt pictate de meșteri români[2] și sculptura tîmplei este tot opera lor. Pe tîmplă (la stînga) e inclus un medalion de bronz cu text românesc, scris în relief, dedicat luptătorilor eroi români și datat „1902", cînd s-a inaugurat mausoleul. În dreapta, se află o coroană decorativă de bronz — dar al învăţătorilor români (1904) în amintirea fraţilor eroi căzuţi. Pe frunzele de stejar și laur sînt incizate numele localităţilor unde a luptat armata română în anii 1877—1878.

Plevna — Griviţa — Nicopole
Vidin — Smîrdan — Rahova

În partea de jos a tîmplei, pe plăci de mozaic, cu litere de bronz e scris în limba română (în dreapta) și în limba bulgară (în stînga) următorul text comemorativ:

În amintirea bătăliei, încununată cu victoria de la 30 august și a luptelor din 31 august, 6 septembrie și 6 octombrie 1877.

Din capelă se coboară în osuar, care a fost reamenajat în anii 1966 — 1967. Încăperea este îmbrăcată în marmură albă; trei plăci de marmură, decorate cu coroane grele sculptate, acoperă nișele cu osemintele eroilor români, căzuţi în sîngeroasa bătălie de la Griviţa. Pe perete, deasupra plăcilor, se reliefează textul comemorativ: *„Cine luptă vitejește este nemuritor"*, iar sub el e montat în relief ordinul românesc de vitejie din războiul de independenţă.

Din nișele laterale se desprind impunătoarele scene de luptă: „Dorobanţi în atac"[3] și „Ocuparea redutei"[4]. Pe primul perete, lîngă intrare, sînt pomenite numele ofiţerilor și numărul soldaţilor din diferitele divizii române, căzuţi eroic în lupte.

Într-o clădire, în apropierea Mausoleului, s-a creat în anul 1966/1967 un colţ muzeal. Sînt expuse aici, pe panouri, materiale documentare și ilustrative. În cîteva vitrine se află interesante obiecte originale: uniforme și arme românești și ruse, arme — trofee turcești, costume populare ale bulgarilor din satul Griviţa ș.a. Aceste exponate prezintă activitatea de luptă a armatelor ruse și române în raionul satului Griviţa, în anul 1877, eroismul și spiritul de sacrificiu al eliberatorilor, acţiunile populaţiei bulgărești în lupta de nimicire a dușmanului. Toată expoziţia e organizată în ordine cronologică. Aceasta permite vizitatorului să se orienteze mai ușor în evenimentele istorice prezentate, să urmărească evoluţia faptelor.

Cîteva copii color ale unor lucrări realizate de pictori români de seamă — *Maior Candiano Popescu vorbește în fața batalionului 2 de vînători, înainte de atac* de O. Obedeanu, *Sentinele* și *Gornistul* de N. Grigorescu[5] prezintă imagini grăitoare despre participarea românilor în războiul de la 1877.

Pe un fond verde se detașează patru steaguri de luptă românești[6] (copii) ale trupelor care au participat activ la Griviţa-Plevna. Sub drapele se găsesc muniţii de artilerie, grenade, mitraliere și șrapnele.

În expoziţie întrezărim și Griviţa anilor 1877, redată în grafica artistei L. Teodorova, după impresiile personale ale lui V. I. Nemirovici-Dancenco, fost corespondent militar pe frontul războiului de independenţă.

O serie de materiale demonstrative — fotocopii după gravuri și desene — prezintă momente dinamice ale operaţiilor militare din acest sector: *Ocuparea Griviţei* — de artistul român Szathmáry, *Reduta Griviţa după ocupare* — de pictorul rus N. Carazin — (amîndoi participanţi la războiul de independenţă) ș.a. Se văd numeroase portrete ale militarilor români și ruși căzuţi în luptă. E prezentat de asemenea ajutorul dat de bulgari armatelor eliberatoare. Într-un fragment din amintirile locotenentului-colonel Prisnenco din regimentul 19 infanterie Kostroma[7] citim: *„Încă de la primul atac al satului Griviţa, bulgarii au fost de mare ajutor la transportul răniţilor"*. Acestui episod îi este dedicat desenul *Bulgarii în ajutorul eliberatorilor la Griviţa* — de pictorul N. Dabov.

Deosebit de preţioase sînt decoraţiile românești de vitejie, expuse aici, precum și obiectele personale ale celor căzuţi: nasturi, cu numărul unităţilor române, cruci, iconiţe, bucăţi de obuze găsite în reduta Griviţa.

Parcul prieteniei bulgaro-ruso-române[8], de lîngă Mausoleu, se înfrumusețează în permanenţă. În partea centrală se înalţă două obe-

[1] Aici au fost cele mai puternice fortificaţii turcești din sectorul Griviţei: Abdul Cherim, Tabia — Griviţa 1 și Bastabia — Griviţa 2.

[2] Din păcate nu ne sînt cunoscute numele lor și nici al proiectanţilor sau constructorilor Mausoleului. În general, documentaţia în legătură cu construcţia acestui monument remarcabil, nu ne e cunoscută deocamdată și fondul muzeului nu posedă date concrete în legătură cu această problemă.

[3] Reliefurile sînt de sculptorul G. Gherov.

[4] Idem.

[5] Nicolae Grigorescu a participat ca voluntar în războiul de independenţă 1877—1878.

[6] Originalele se păstrează în Muzeul militar central din București.

[7] A participat la primul atac al Griviţei 8/20. VII. 1877.

[8] Amenajarea lui a început în anul 1958, cu eforturile comune ale brigadierilor români și bulgari.

https://biblioteca-digitala.ro

Parcul prieteniei bulgaro-ruso-române din satul Grivița, cu Mausoleul român și clădirea muzeului.

Muzeul „Luptătorul român 1877—1878" în satul Poradim.

https://biblioteca-digitala.ro

liscuri albe care duc spre mormîntul eroilor români și ruși. Pe partea frontală, în nișa de piatră albă, sînt montate reliefuri în bronz reprezentînd pe ofițerii români Valter Mărăcineanu, Gh. Șonțu și soldatul Melinte Ion (dreapta) și pe ofițerii ruși I. E. Rozenbom, Al. I. Stepanov și N. P. Sliter (stînga), nume legendare ale epopeii de la Plevna, care vor rămîne pururea în amintirea urmașilor.

În parcul prieteniei se vede monumentul vitejilor români de la Griviția[9] și mormîntul eroilor ruși din regimentul Kostroma, uciși la primul atac al Plevnei.

[9] E construit de guvernul român, imediat după eliberare. Pe o placă de mozaic (pe fața dinspre est), cu litere de bronz, e scris în limba română următorul text: *„cine luptă vitejește neperitor îi rămîne numele"*. Iar pe fața de vest s-a montat mai tîrziu un relief al eroului Vîntilă Grigore, căzut la Griviția la 5. IX. 1877.

Lîngă satul Griviția, între ogoare și livezi, se înalță monumente-morminte în cinstea luptătorilor eliberatori căzuți în aceste locuri în anul 1877.

În satul Poradim, la 20 km est de Plevna, se află muzeul „Luptătorul român 1877—1878". A fost organizat în anii 1905—1907, cînd au fost create și celelalte muzee istorice militare de la noi[10]. Președinte al Comitetului a fost

[10] Muzeul „Eliberarea Plevnei 1877" din orașul Plevna în care e redată lupta eroică a armatelor ruse și române pentru eliberarea orașului: Mausoleul eroilor ruși și români din Plevna; parcul-muzeu Scobelev-Plevna; Muzeul „Cartierul general al armatei ruse 1877/1878" în satul Poradim și muzeele istorice militare în satul Gorna Studena, regiunea Tîrnovo și orașul Biala — regiunea Ruse. Mai tîrziu s-au organizat case-muzeu „Stoian și Vladimir Zaimov" în orașul Plevna și parcul-muzeu „General V. N. Lavrov" lîngă satul Gorni Dăbnic, regiunea Plevna, care aparțin de direcția muzeelor istorice militare de la Plevna.

Aspect din sala a III-a a Muzeului „Luptătorul român 1877—1878".

https://biblioteca-digitala.ro

Bust al maiorului Gheorghe Șonțu, din parcul Muzeului „Luptătorul român 1877—1878".

Bust al sergentului Grigore Ion a Lucăi, din parcul Muzeului „Luptătorul român 1877—1878".

Monumentul luptătorilor români căzuți la Griviția.

cunoscutul revoluționar bulgar, om de stat și publicist Stoian Zaimov, care a fost și inițiatorul muzeelor istorice-militare și primul lor director. De peste 6 decenii de la deschidere și pînă azi ele amintesc generațiilor despre măreața faptă a eliberatorilor ruși și români, despre legăturile puternice între popoarele noastre.

Muzeul „Luptătorul român 1877—1878" este amenajat într-o casă construită curînd după eliberare. Multe din materiale au fost trimise de ministerul român de război din acea vreme. Expoziția a fost reorganizată structural în anul 1959. Ea reflectă, în ordine cronologică, cele mai importante momente din prietenia multiseculară dintre popoarele român și bulgar, aportul României în mișcarea noastră culturală și de eliberare națională, participarea activă a armatelor române, umăr la umăr cu armata rusă, în războiul de eliberare de sub greul jug turcesc. În muzeu sînt prezentate modele de uniforme militare românești, armament original, echipament de geniu din războiul de independență; reproduceri fotografice și copii după tablouri, gravuri și desene ale pictorilor români și ruși, cu teme din război, portrete de eroi români, hărți etc. Expoziția s-a îmbogățit și cu materiale trimise din România în 1957: copii după steagurile de luptă ale unităților participante în războiul din 1877/78, decorații, portrete de ofițeri și soldați etc. Expoziția muzeală e amenajată în cele 3 săli ale etajului și la parter.

În prima sală (dreapta) sînt dezvoltate temele: „Bulgarii și românii în decursul veacurilor", „România, adăpost pentru revoluționarii bulgari și centru al luptei naționale de eliberare", „Pregătirea și începutul războiului de independență" și tot aici începe tema „Acțiuni militare ale armatei române la Plevna".

Între numeroasele exponate interesante și prețioase, vizitatorul este atras în mod deosebit de materialele referitoare la activitatea revoluționarilor noștri din România: tipărituri, pistoale și pușți „Kremăclii" și „Rabzalii", uniforme și armele revoluționarului Vasil Lenkov, care a trăit în România, adept al lui V. Levski ș.a.

În ajunul celui de-al treilea atac pentru eliberarea Plevnei, trei divizii românești și alte unități însumînd 35 000 combatanți se concentrează în partea de nord-est în acțiuni comune cu rușii. Între armatele aliate se creează relații prietenești. Acuarela *Întîlnire* (reproducere foto) de pictorul român Sava Henția[11] reflectă prietenia dintre români și ruși.

În sala a doua continuă dezvoltarea temei „Acțiuni militare ale armatei române la Plevna" și a subtemelor „Al treilea atac al Plevnei", „Luptele de la Griviția" și „Asediul Plevnei".

Luptele din al treilea atac al Plevnei au loc în zilele de 30 și 31 VIII, 11 și 12. IX. 1877 în trei raioane: la dreapta Griviția, (la răsărit de Plevna), unde acționează armata română; pe centru în satul Radișevo (la sud-est de oraș) și la stînga, pe „Înălțimile verzi" (la sud de oraș)[12]. În ultimele două sectoare atacă armatele ruse.

De faptele eroice de la atacul Plevnei vorbesc plastic diferitele materiale ilustrative

[11] Sava Henția a participat la războiul de independență.
[12] Aici acționează unitățile renumitului comandant rus, generalul M. D. Skobelev.

https://biblioteca-digitala.ro

și documentare, texte ș.a. În această sală privirea ne este atrasă de opera minunată a lui N. Grigorescu *Spionul* (copie). E reprezentat un moment dinamic din activitatea serviciului de recunoaștere român din timpul blocadei Plevnei. Tot aici se înalță, solemn, steagurile de luptă (copii) ale unităților române, amintind despre mărețele bătălii de la Grivița și Plevna.

Și în sala a treia urmărim tema de bază, „Acțiuni militare ale armatei române la Plevna", cu următoarele subteme: „Modul de trai al armatelor noastre și ajutorul populației bulgare", „Eliberarea Rahovei" și „Eliberarea Plevnei". Sînt reperezentate și alte momente ca: „Luptele de la Vidin și satul Smîrdan și sfîrșitul războiului", „Monumente ale recunoștinței", „Războiul de independență în creația pictorilor și scriitorilor români" (pe panouri turnante) și tema de încheiere „Prietenia veșnică între popoarele bulgar și român".

Materialul ilustrativ are un caracter documentar pronunțat. Obiectele expuse trezesc un interes deosebit — uniforme și armament ale diferitelor unități românești de pionieri, roșiori (cavaleriști) și vînători, cercuri de lemn cu noduri pentru corturi ș.a.

Despre ajutorul bulgarilor vorbesc tablourile (copii): *Țărani bulgari dau informații unui ofițer român* de O. Obedeanu și *Grupă bulgară de recunoaștere* de N. Grigorescu.

În încăperile de la parter sînt aranjate obiecte de echipament, armament și muniție ale armatei române. Sînt expuse o mulțime de uniforme variate și pitorești, două tunuri de oțel — Krupp 77 mm și toate accesoriile. Sînt expuse un cort mare, echipament de geniu ș.a.

În parcul bine amenajat al muzeului se văd busturile de bronz ale eroilor români — maior Gh. Șonțu și sergent Grigore Ion Alucăi[13], care a cucerit steagul turcesc în luptele de la Grivița.

Cu ocazia a 80 de ani de la eliberarea Bulgariei de jugul otoman, Prezidiul Marii Adunări Naționale a decorat muzeul „Luptătorul român 1877—1878" și Mausoleul român cu ordinul „Kiril și Metodiu" clasa I[14]. La 9 V. 1967, Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România a decorat aceste două muzee cu ordinul „Tudor Vladimirescu", cl. I, cu ocazia sărbătoririi a 90 de ani de la proclamarea independenței României.

Mausoleul român și Muzeul „Luptătorul român 1877—1878" au primit, în cei peste 60 de ani de existență, mii de vizitatori din țară și din străinătate și în special din R. S. România. Numărul lor s-a mărit considerabil după 9. IX. 1944 și în special în ultimii ani. Aceste monumente ale recunoștinței vorbesc în mod convingător despre prietenia româno-bulgară, contribuie la strîngerea legăturilor dintre cele două țări vecine și prietene.

[13] De sculptorii români D. Demu și Lelia Zuaf.

[14] Atunci au fost decorate cu acest ordin și celelalte muzee istorico-militare din regiunea Plevna.

FUNDAȚIA ABEGG DE LA RIGGISBERG

CORINA NICOLESCU

Tezaurul cultural și artistic al Elveției contemporane este încă puțin cunoscut în țara noastră. Organizarea expoziției „*Roumanie. Trésors d'Art*" în vara anului trecut la Neuchâtel mi-a oferit prilejul de a vizita atît muzeele din orașele Zürich, Berna, Lausanne, Geneva și Neuchâtel cît și un important număr de castele transformate în muzee în partea de sud-vest a țării.

Cea mai recentă și desigur, cea mai modernă instituție muzeală a Elveției este *fundația Abegg*, situată la Riggisberg, la cca. 30 km distanță de orașul Berna. Acest muzeu, a cărui construcție s-a terminat în anul 1967, a fost inaugurat în luna septembrie a aceluiași an. El constituie un complex de clădiri moderne format din muzeul propriu-zis, localul administrației și casa personalului de cercetare, pază și îngrijire. Un mic restaurant-cantină oferă mese salariaților și vizitatorilor care și-ar petrece aici o zi întreagă.

https://biblioteca-digitala.ro